

Genre: Poesi
Titel: Det Jakobstad ingen ville ha
Författare: Rosanna Fellman
Grafisk form: Tom Backström
Omslagets foton: Jennifer Granqvist
Förlag: Förlaget M
Sidantal: 105

”Jag bor i Jakobstad, och det är ett satans råtthål”, säger Eki Bergman, huvudpersonen i Lars Sunds ”Natten är ännu ung”. Boken kom 1975 – alltså nästan för ett halvt sekel sedan, och när jag får en pinfärsk diktsamling skriven av en ung före detta Jakobstadsbo i min hand tänker jag att ingenting är nytt under solen.

Ändå. Klart att det är. Inom 50 år hinner normer ifrågasättas, städer moderniseras och språk utvecklas.

Jakobstad: älskat, häcklat, omsjunget och dokumenterat i både ord och bild. Staden som danat så många författare och bland dem poeten Rosanna Fellman.

”Det Jakobstad ingen ville ha” heter hennes senaste diktsamling. Titeln sticker ut: här kommer vi att möta ett Jeppis som vi inte hittar i reklambroschyerna, och redan med den första dikten visar poeten vad som komma skall. Dikten kan faktiskt fungera både som en innehållsförteckning och sammanfattning:

”Hur kan en plats / med så vacker grönska / välansat ståtligt omhändertagen estetisk bebyggelse / böljande blåsande blåa hav / uppfostra sina barn / till att slå ner de personer som drivs”

Diktjaget bor numera i Helsingfors och hälsar på i hemstaden, där hon gör nedslag i uppväxtåren. Men varken barndomshemmet eller katten Sulu finns kvar längre:

”Mitt livs första anarkist / var min barndomskatt Sulu // Han brukade demonstrativt hoppa upp / på det ståtliga pikkuporvari-matsalsbordet // Därefter sätta sig i den låga / special edition Alvar Aalto-vasen // Och tvätta sin reve i den”

Diktjaget å sin sida ger borgerligheten långfingret.

Det handlar om tillhörighet och de roller vi anammar eller tilldelas av andra. Den röda tråden är känslan av utanförskap. Att inte följa strömmen har ett pris. Diktjaget mobbas redan i lågstadiet och lärare låter det ske.

Flera dikter är skrivna på dialekt, som är diktjagets egentliga modersmål. Men dialekten ska döljas, slipas bort. Den som inte lyckas hålla ett föredrag på högsvenska får en sjuva i betyg men Rosanna Fellmans diktjag är smart nog att snickra ihop en egen variant av Vasadialekten och får en nia.

Jakobstad är också ”KnarkJeppis, JesusJeppis, KulturfondsJeppis”. På Sunds tid var morgonbönen i samskolan, sedermera gymnasiet, obligatorisk och det hände att eleverna tvingades lyssna till någon ”draggad pingstpastor”. Här figurerar också de religiösa och bland annat i den suveräna och dråpliga dikten ”Bisexuell ränta”:

/.../”Föräldrarna kommer in i mitt rum likt en diktator / De frågar varför jag sökt underliga saker på datorn / Jag förklarar att de frikyrkliga i klassen har sagt att / folk som e gay tvingas ta farliga lån / De har svårt att hålla masken och talar på / *Det är inget fel att tänka så*”/.../

Även stadens berömda grillkiosk där generationer stått och vaggat i kön förevigas:

”Kön svajar från en sida till en annan / *Nästa!* / Det blickas snett för att se vem som står där i högen / *Va får he vara?* / Luktat frityrflott spyor svett avdankad parfym / *En kebab me franska* / Någon får stryk, någon gråter, någon väntar, någon äter / och någon klottar ner sig själv / *Ha du beställd rej?* /

Sedan stiger diktjaget in i handlingen:

”Den sneda blicken blir ännu snedare / när de inser vem mitt ansikte är / *He sku bli 11,90* / Det sneda byts ut mot nöjdheten i att få visa hånleendet / *Ere int hode som har na fejl i hovo som skriver böökre?* / Kön svajar vidare”

Att betraktas som en som ”har na fejl i hovo” upplevde diktjaget redan i lågstadiet och varken kärleksfulla föräldrar eller unga tjejer som prisar hennes ord kan suddas ut det förflutna:

/.../ ”nyfunnet socialt kapital kan aldrig betala bort vem man en gång var”.

Rosanna Fellman fegar inte, det finns inget inställsamt i hennes diktning och om det inte lät så fänigt så skulle jag påstå att hon skriver på sitt hjärtas språk. Hon diktar till och med på den där dialekten som är så ofin att komma dragande med i större sammanhang och det är just en dikt på dialekt, ”Krååko”, som blir bokens sista:

”Såg nyss en krååko / som hoppa på en lindo // Ja börja pyl / åv tanken på barndomsföötte / mot he nyharva fälti // tå ja fö en sekund / va en fri krååko”.

Yvonne Granqvist